

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВНИЕТО**

**ПРОГРАМА ЗА РЕФОРМА НА СРЕДНОТО СТРУЧНО
ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО
МЕРЕЊЕ ВО ЕНЕРГЕТИКАТА

III година

**МАШИНСКА СТРУКА
МАШИНСКО-ЕНЕРГЕТСКИ ТЕХНИЧАР**

Скопје, мај 2001 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: МЕРЕЊЕ ВО ЕНЕРГЕТИКА

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: машинско-енергетски техничар

1.2.2. Струка: машинска

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.2. Година (фаза) на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Трета година

1.3. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно (неделен контакт): 3 часа

1.5.2. Број на часови годишно (квота на изучување): 108 часа

1.4. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен предмет

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

- Ученикот да стекне знаења за мерењата во енергетските постројки;
- да го разбере значењето на резултатите од мерењето во енергетските постројки;
- да ги осознава техниките на самостојно мерење;
- да ги познава местата каде што се применуваат мерењата;
- да ги идентификува инструментите за мерење на различните големини;
- да ги споредува големините на состојбата;
- да развива траен интерес за примена на современи средства за мерење;
- да се оспособи за тимска работа;
- да ги извршува безбедно работните задачи.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

Основните знаења на учениците се стекнати по наставните предмети: физика во прва и втора година, машински елементи со механика, електротехника со електроника, хидропневматска техника, термотехника.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
МЕРЕЊЕ И СРЕДСТВА ЗА МЕРЕЊЕ	9	<ul style="list-style-type: none"> - Ученикот да се информира за важноста и примената на мерењата во енергетиката; - да ја разбере потребата од примената на мерењата во енергетиката; - да го применува системот на мерки; - да ги разликува и диференцира мерните инструменти за неелектрично мерење на неелектрични големини од мерните инструменти за електрично мерење на неелектрични големини; - да ги познава големините што се мерат во енергетиката: температура, притисок, ниво и волумен, хемиски големини, моќност на машини, влажност, протек, брзина и правец на струење, топлина. 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p> <p>Хидропневматска техника</p>
ТОЧНОСТ И ГРЕШКИ ПРИ МЕРЕЊЕТО	16	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја сфати апсолутната и релативната грешка; - да ги разликува случајните, системските и грубите грешки; - да ги познава начините за зголему- 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p> <p>Хидропневматска</p>

		<p>вање на течноста при отчитувањето;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да го познава баждарењето на инструментите според стандардите. 	каталози.	техника
МЕРЕЊЕ ТЕМПЕРАТУРА	21	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги разликува поимите температура и температурни скали; - да ја разбира постапката за мерење на струјната и тоталната температура; - да ги познава стаклените термометри со тачност и да умее да ракува со нив; - да ги познава дилатационите термометри и да умее да ракува со нив; - да ракува со пружинските (манометарските) термометри; - да ракува со електро-отпорните термометри; - да ракува со оптичките пирометри. 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p> <p>Хидропневматска техника</p>
МЕРЕЊЕ ПРИТИСОК	14	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја познава постапката за мерење на струен и ударен притисок; - да го познава манометарот во вид на U цевка; - да го познава садниот манометар, манометарот со бурдонова цевка и манометрите со мембрана; - да ракува со садниот манометар, манометарот со бурдонова цевка и манометрите со мембрана. 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p> <p>Хидропневматска техника</p>
МЕРЕЊЕ НИВО И ВОЛУМЕН	6	<ul style="list-style-type: none"> - Да го разбере поимот ниво на тачност; 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во	

		<ul style="list-style-type: none"> - да разликува мерење ниво во отворени и затворени садови; - да ги познава начините и инструментите за мерење ниво на течност. 	енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	
МЕРЕЊЕ ХЕМИСКИ ГОЛЕМИНИ	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги разбере хемиските големини кои се мерат; - да ја разбере можноста за мерење на хемиските големини условени од попреченоста поради континуитетот на работниот процес; - да го познава мерењето на Ph вредност; - да ги познава начините на мерење на O₂, CO₂, CO+H₂ во чадните гасови. 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p> <p>Хидропневматска техника</p>
МЕРЕЊЕ МОКНОСТ НА ЕНЕРГЕТСКИТЕ И РАБОТНИТЕ МАШИНИ	9	<ul style="list-style-type: none"> - Да го разбере мерењето на бројот на вртежи; - да го познава мерењето на вртежниот момент; - да го познава мерењето на силите и истегнувањето на материјалите; - да го сфати мерењето на осцилации и вибрации. 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p> <p>Хидропневматска техника</p>
МЕРЕЊЕ ВЛАЖНОСТ НА ГАСОВИТЕ И НА ВОЗДУХОТ	5	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги разликува помите влажност на гасовите и воздухот; - да мери влажност со психометар и хигрометар. 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p> <p>Хидропневматска техника</p>
МЕРЕЊЕ ПРОТЕК	7	<ul style="list-style-type: none"> - Да го сфати поимот протек на флудите; - да ги познава методите за мерење протек: со придушници и прелив; 	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и	<p>Физика</p> <p>Термотехника</p>

		- да мери протек со помош на мерење на брзината во цевката.	каталози.	Хидропневматска техника
МЕРЕЊЕ НА БРЗИНАТА И НА ПРАВЕЦОТ НА СТРУЕЊЕ	6	- Да го сфати поимот брзина и можностите за мерење на брзината; - да ги познава инструментите за мерење: сонди и ротациони лопатки.	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	Физика Термотехника Хидропневматска техника
МЕРЕЊЕ ТОПЛИНА	7	- Да го познава калориметарот како инструмент за мерење топлина; - да мери топлина со калориметарот.	Наставникот дискутира, објаснува и демонстрира за мерењата во енергетиката и за големините што се мерат. Презентира мерни инструменти, слики, цртежи и каталози.	Физика Термотехника Хидропневматска техника

4.2. Наставни методи и активности на учење

Според целите на наставниот предмет **мерење во енергетика** се применуваат следните наставни методи: фронтална, дискусија, демонстрација, индивидуална работа, работа во групи, набљудување, учење преку сопствено откривање и др.

Активностите на ученикот се искажуваат со слушање, набљудување, откривање, индивидуална работа и во групи, самостојно учење, користење нагледни средства, проспекти и каталози.

Активностите на наставникот се искажуваат со објаснување поими и законитости, водење дијалог, демонстрирање, поставување прашања, организирање групна и индивидуална работа, следење, контролирање на работата, следење и оценување на напредокот на знаењата и умеењата на учениците.

4.3. Организација и реализација на наставата

Воспитно-образовната настава по овој предмет се реализира во специјализирана училница - кабинет. Наставата по овој наставен предмет се организира во две полугодија со два часа неделен фонд.

4.4. Наставни средства и помагала

Ефикасното реализирање на содржините од **мерење во енергетиката** е условено со користење на различни наставни средства и помагала: графоскоп, мерни инструменти, шеми, цртежи, слики, проспекти, каталози, технички упатства и др.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците е перманентна работа на наставникот што се реализира преку усно и писмено проверување, како и демонстрација на мерењето со инструменти, која наставникот ја реализира по секоја тематска целина.

Доколку ученикот не ги исполни критериумите зацртани со овој документ, се постапува според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВАТА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет **мерење во енергетиката** треба да ги поседува следните персонални, професионални и педагошки карактеристики: да е физички и психички здрав, да го познава македонскиот јазик и кирилското писмо, да е комуникативен и отворен за соработка, да е соодветно професионално образован, со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа и да напредува во истата, да е добар организатор, да е креативен и способен за примена на иновации во педагошката работа.

6.2. Стандард за наставен кадар

Завршени студии по машинство VII-1 степен, со здобиена педагошко-психолошка и методска подготовка на соодветните факултети и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

За реализација на наставниот предмет **мерење во енергетиката** се користати специјализирана училница - кабинет.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: мај 2001 година

7.2. Состав на работната група:

1. Виолета Грујевска, советник, Биро за развој на образованието - Скопје
2. Стојан Спиоровски, дипл. маш. инж., ДМУ “8-ми Септември” - Скопје
3. Митре Јовановски, наст., ДСЕМУ “Ѓорѓи Наумов” - Битола
4. Благој Трајков, дипл. маш. инж., ДСЕМУ “Ѓорѓи Наумов” - Битола

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 1.09.2001 година.

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма за **мерење во енергетиката** ја одобри (донесе) министерот за образоавние и наука со решение бр. 11 – 3009/1 од 03.07.2001 година.